

5. Sociální služby

Sociální služby jsou poskytovány osobám a rodinám, které se ocitly ve složité sociální situaci, na jejíž řešení vlastními silami a prostředky nestačí. Naprostá většina informací o sociálních službách, včetně dat o dětech a mládeži, byla převzata z Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (MPSV) a České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ). Z oblasti sociálního zabezpečení z pohledu juniorů jsou k dispozici informace o dávkách státní sociální podpory, o pěstounské péči, sirotčích důchodech, o počtech držitelů průkazů zdravotně postižených a mnohé další ukazatele v regionálním členění.

Uživatelé sociálních služeb

Pro děti a mládež v nepříznivé sociální situaci existuje v kraji několik pracovišť sociálních služeb. Tato zařízení poskytují potřebnou pomoc a podporu nejen dospělým, ale i dětem mladším 18 let. Zaměřují se nejen na řešení sociálního začlenění ale i na prevenci sociálního vyloučení.

Nejvíce využívaným sociálním zařízením pro juniory jsou nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, která jsou určena osobám ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik souvisejících se způsobem jejich života, umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. V posledních letech tuto službu v kraji využívá více než 1,5 tis. klientů ročně. V roce 2016 to bylo 1 316 klientů do 18 let a 233 starších. Děti a mládež do 18 let také využívají služeb sociálních poraden, kde bylo v roce 2016 evidováno 395 mladých klientů. Každým rokem se zvyšuje počet klientů pracovišť rané péče, v roce 2016 zajišťovala pomoc pro 332 dětí a 269 dospělých. Tato služba je poskytována dítěti a rodičům dítěte ve věku do 7 let, které je zdravotně postižené nebo jehož vývoj je ohrožen v důsledku nepříznivého zdravotního stavu. V azylových domech, které poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení, našlo ubytování v roce 2016 celkem 213 dětí a dospívajících do 18 let. Zařízení pro krizovou pomoc využilo 38 mladých. V pobytových zařízeních sociálních služeb bylo evidováno 15 osob mladších 18 let v domovech pro osoby se zdravotním postižením, v týdenních stacionářích byly 2 osoby a denní stacionáře navštěvovalo 60 klientů do 18 let věku. Pomoc v rámci sociální rehabilitace byla poskytnuta 102 mladým do 18 let. Tato služba zahrnuje soubor specifických činností směřujících k dosažení samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob, a to rozvojem jejich specifických schopností a dovedností, posilováním návyků a nácvikem výkonu běžných, pro samostatný život nezbytných činností alternativním způsobem využívajícím zachovaných schopností, potenciálů a kompetencí.

Kromě uvedených zařízení jsou ještě pro osoby se zdravotním postižením poskytovány další ambulantní a terénní sociální služby, které také poskytují pomoc i dětem a mládeži do 18 let. Nejvíce mladých klientů využívá sociálně aktivizační služby pro osoby se zdravotním postižením, které v roce 2016 čerpalo 37 dětí a dospívajících. Podobně sociální službu osobní asistence využilo 34 mladých klientů, dalších 26 klientů do 18 let věku využilo odlehčovací služby, které umožňují pečující osobě o zdravotně postiženého nezbytný odpočinek.

Dávky státní sociální podpory a pěstounské péče, příspěvek na péči

Systém státní sociální podpory zabezpečuje adresnou pomoc rodinám s nezaopatřenými dětmi ve stanovených sociálních situacích, na jejichž řešení rodina vlastními silami a prostředky nestačí. Jedná se o různé obtížné životní situace, jako je například nedostatečný příjem, péče o novorozence nebo malé dítě, neúplnost rodiny apod.

Jednou z dávek státní sociální podpory, která bezprostředně souvisí s dětmi, je příspěvek na dítě. Jedná se o základní dlouhodobou dávku poskytovanou rodinám s dětmi, která jim pomáhá krýt náklady spojené s výchovou a výživou nezaopatřených dětí. Nárok na příspěvek na dítě má nezaopatřené dítě, které žije v rodině, jejíž rozhodný příjem je nižší než 2,4násobek částky životního minima rodiny. Pokud rodina nedosahuje hranice rozhodného příjmu, dostává dítě do 6 let 500 Kč, od 6 do 15 let 610 Kč a starší do 26 let 700 Kč měsíčně. Počet vyplacených dávek v posledních letech klesá. V roce 2016 bylo vyplaceno 330,7 tis. příspěvků na dítě nezaopatřeným dětem z Olomouckého kraje. V prosinci 2016 pobíralo tuto dávku 24,6 tis. dětí, z toho bylo 27 % ve věku do 6 let, starších do 15 let bylo 48 % a v nejstarší kategorii bylo zařazeno 25 % z celkového počtu příjemců příspěvku na dítě. Celková hodnota vyplacených příspěvků na dítě také meziročně klesá, v roce 2016 bylo v kraji vyplaceno celkem 199,6 mil. Kč.

Vybrané dávky státní sociální podpory podle okresů

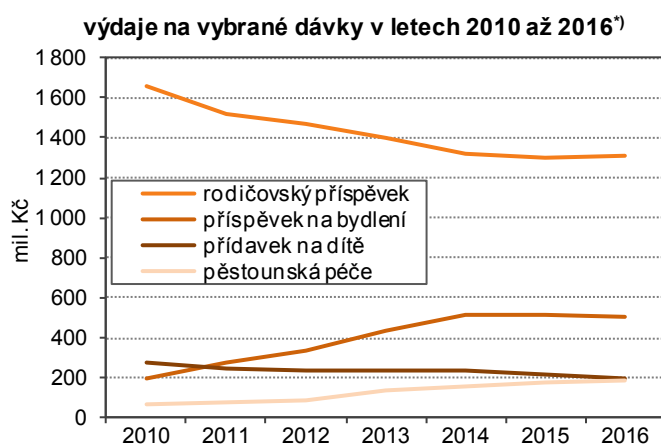
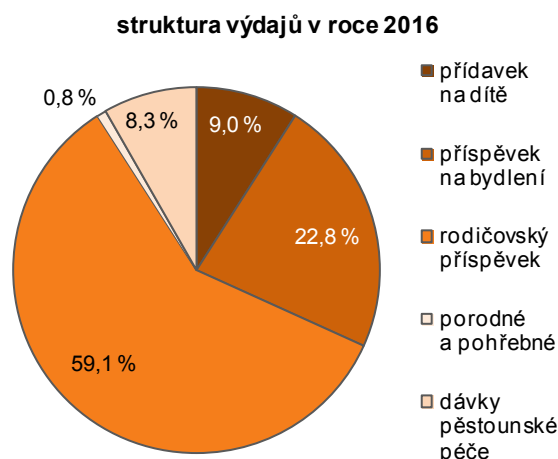
Pramen: Ministerstvo práce a sociálních věcí

	Počet vyplacených dávek (tis.)					Výdaje na dávky (tis. Kč)				
	2012	2013	2014	2015	2016	2012	2013	2014	2015	2016
Přídavek na dítě										
Olomoucký kraj	396,2	394,6	383,7	361,2	330,7	239 506	238 997	232 262	218 199	199 577
v tom okresy:										
Jeseník	37,0	36,9	35,8	33,8	31,2	22 427	22 356	21 734	20 521	18 865
Olomouc	123,6	123,8	120,4	113,9	103,5	74 555	74 928	72 842	68 678	62 410
Prostějov	72,5	73,1	71,2	67,6	62,9	43 873	44 395	42 994	40 786	37 814
Přerov	80,6	78,8	76,3	72,8	67,5	48 759	47 661	46 258	44 119	40 880
Šumperk	82,4	81,9	80,0	73,2	65,6	49 892	49 658	48 434	44 095	39 608
Rodičovský příspěvek										
Olomoucký kraj	217,3	204,9	194,1	192,9	191,0	1 465 155	1 400 006	1 323 148	1 296 755	1 307 863
v tom okresy:										
Jeseník	12,9	11,9	11,1	10,8	10,6	81 341	76 740	71 035	68 254	68 248
Olomouc	82,4	79,2	75,8	75,7	74,9	576 146	557 729	531 049	524 345	524 873
Prostějov	38,7	35,8	34,1	33,9	33,8	253 328	236 359	224 200	218 536	222 919
Přerov	43,0	40,1	37,5	37,2	36,6	283 834	270 293	253 438	248 313	251 359
Šumperk	40,3	38,0	35,7	35,3	35,2	270 507	258 887	243 424	237 307	240 463

Další dávkou státní sociální podpory je rodičovský příspěvek. Nárok na rodičovský příspěvek má rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině, a to až do vyčerpání celkové částky 220 000 Kč, nejdéle do 4 let věku tohoto dítěte. Celkový počet rodičovských příspěvků vyplacených v roce 2016 činil 191,0 tis. V průměru měsíčně obdrželo tuto dávku 15,9 tis. rodičů z kraje. Celková vyplacená částka dosáhla v uvedeném roce 1 307,9 mil. Kč.

Výdaje na dávky státní sociální podpory a péčovské péče v Olomouckém kraji

Pramen: Ministerstvo práce a sociálních věcí

¹⁾ do roku 2012 podle výplatního místa, od roku 2013 podle místa trvalého bydliště příjemce

S narozením dítěte je vypláceno porodné. Nárok na porodné má pouze rodina, jejíž příjem v předchozím kalendářním čtvrtletí nepřesáhl 2,7násobek životního minima. Porodné je stanoveno pevnou částkou a činí 13 000 Kč na první živě narozené dítě a 10 000 Kč na druhé živě narozené dítě. V roce 2016 bylo porodné vypláceno 1,5 tis. příjemcům z kraje a celkově bylo na porodné vypláceno 17,3 mil. Kč.

Systém státní sociální podpory kromě uvedených dávek ještě zahrnuje příspěvek na bydlení a pohřebné. Mimo tyto dávky může ještě rodina řešit těžkou životní situaci zažádáním o dávky pomoci v hmotné nouzi, kam jsou zařazeny příspěvky na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc.

Dále existují dávky pro osoby se zdravotním postižením a od roku 2007 i příspěvek na péči. Nárok na tento příspěvek má osoba starší 1 roku, která je z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu závislá na pomoci jiné fyzické osoby při zvládnutí základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti. V Olomouckém kraji bylo v roce 2016 průměrně každý měsíc vypláceno 22,7 tis. příspěvků na péči. Většina byla vyplácena nejstarším obyvatelům kraje, pobírají ho ale i nejmladší generace k pokrytí nezbytných nákladů při zajištění péče v rodině. Ve věku do 17 let byl vyplácen měsíčně 1 764 osobám,

z toho bylo 1,1 tis. chlapců a 0,7 tis. děvčat. Oprávněných osob ve věku 18 až 29 let bylo v průměru měsíčně evidováno 996 obyvatel kraje, z toho bylo 0,6 tis. mužů a 0,4 tis. žen.

Pěstounská péče a ústavní výchova

Děti a dospívající se dostávají do takové životní situace, kdy vlastní rodina jim není schopna zajistit základní podmínky pro život. Tehdy nastupuje náhradní rodinná péče, zahrnující pěstounskou péči, osobní péči poručníka a péči jiné fyzické osoby. V současnosti je v náhradní péči v Olomouckém kraji kolem 1 tis. dětí a mladistvých. Na konci roku 2016 bylo evidováno 1 058 dětí v náhradní rodinné péči, z toho bylo 22 dětí se zdravotním postižením. O tyto děti se staralo 1 044 pěstounů, poručníků a jiných pečujících osob.

Pěstounská péče je dítěti poskytována osobou v evidenci, která vykonává pěstounskou péči na přechodnou dobu, nebo osobou pečující (zejména pěstoun nebo poručník). V roce 2013 došlo k výrazné právní úpravě tohoto institutu ochrany dětí. Každé dítě svěřené do pěstounské péče má nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. V roce 2016 bylo vyplaceno v kraji celkem 12,5 tis. této dávky ve výši 66,9 mil. Kč. Další dávkou pěstounské péče je odměna pěstouna. V uvedeném roce bylo vyplaceno 9,8 tis. odměn, celková částka vyplacená pěstounům z kraje činila 112,2 mil. Kč. Mezi dávky pěstounské péče jsou ještě zařazeny příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení motorového vozidla pro pečující osoby a příspěvek při ukončení pěstounské péče pro osobu, které zanikl nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte.

Děti v náhradní rodinné péči a děti s nařízenou ústavní výchovou

Pramen: Ministerstvo práce a sociálních věcí

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Děti v náhradní rodinné péči	549	919	874	887	893	941	983	1 061	1 058
na 1 000 osob ve věku 0–18 let	4,5	7,5	7,3	7,4	7,6	8,0	8,4	9,0	8,9
Děti s nařízenou ústavní výchovou	527	499	491	468	467	430	376	333	348
na 1 000 osob ve věku 0–18 let	4,3	4,1	4,1	3,9	4,0	3,7	3,2	2,8	2,9

Kromě dětí v náhradní rodinné péči se orgány sociálně-právní ochrany zabývají i případy dětí s problematickým způsobem života, které zanedbávají školní docházku, opakovaně utíkají z domova, spáchaly trestný čin, požívají návykové látky apod. V krajních případech je dětem nařízena ústavní výchova. Počet takto umístěných dětí se v posledních letech snižuje, nicméně k 31. 12. 2016 mělo celkem 348 dětí z kraje nařízenou ústavní výchovu. V kraji působí 37 kurátorů pro děti a mládež (v roce 2016), kteří jsou v bezprostředním kontaktu s dítětem, jeho rodinou a dalšími spolupracujícími subjekty a snaží se snižovat nepříznivé vlivy působící na děti. V roce 2016 se starali o 1 182 klientů, z toho bylo 613 dětí do 15 let. Nejčastěji se řeší výchovné problémy (849 klientů, z toho 479 dětí do 15 let v roce 2016) nebo trestná činnost mládeže (322 klientů, z toho 154 dětí do 15 let v roce 2016).

Sirotčí důchody

Česká správa sociální zabezpečení uvádí také počty příjemců sirotčích důchodů. Na tento druh pozůstalostního důchodu má nárok nezaopatřené dítě, pokud splňuje podmínky dané zákonem o důchodovém pojištění. Může se jednat o nezletilé dítě, tak i zletilé mladší 26 let za splnění určitých podmínek, např. pokud se soustavně připravuje na budoucí povolání apod. Jejich počet v posledních 5 letech mírně klesá. V kraji bylo v prosinci roku 2016 evidováno 2 691 příjemců uvedeného důchodu. Průměrná měsíční výše sirotčího důchodu v kraji dosáhla částky 5 807 Kč v roce 2016. V porovnání minulých let dochází každoročně k navýšení průměrné hodnoty sirotčího důchodu.

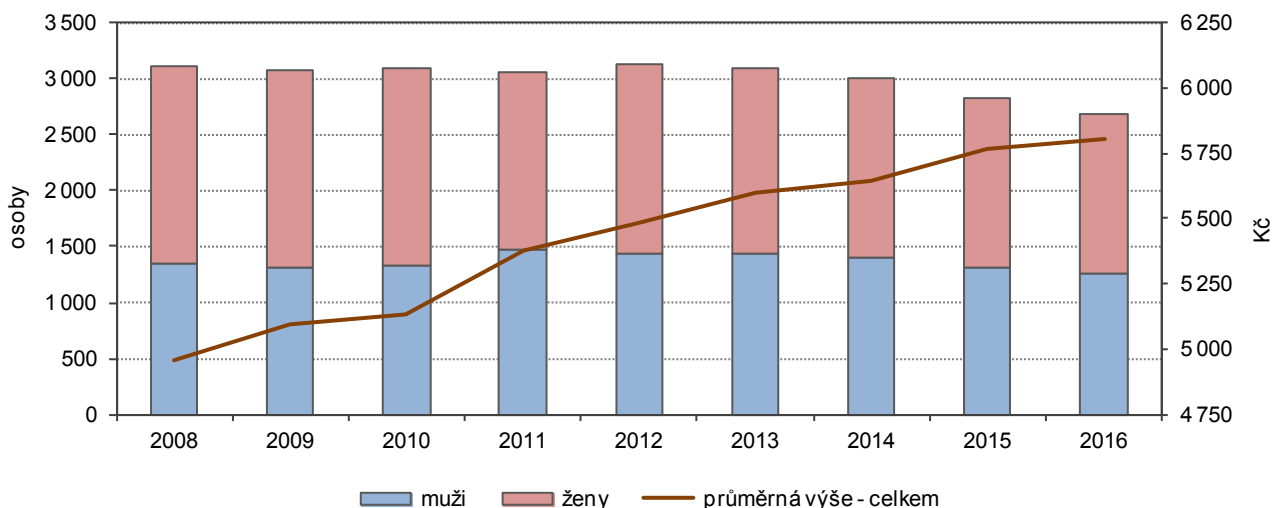
Sirotčí důchody podle okresů (prosinec)

Pramen: Česká správa sociálního zabezpečení

	Příjemci						Průměrná měsíční výše (Kč)					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Olomoucký kraj	3 049	3 119	3 086	3 001	2 829	2 691	5 379	5 488	5 597	5 643	5 769	5 807
v tom okresy:												
Jeseník	208	214	203	195	177	176	5 078	5 121	5 249	5 263	5 427	5 469
Olomouc	1 030	1 082	1 108	1 061	1 015	947	5 462	5 617	5 721	5 735	5 848	5 929
Prostějov	470	479	457	457	448	418	5 296	5 448	5 552	5 674	5 812	5 794
Přerov	671	676	650	637	593	579	5 417	5 456	5 559	5 634	5 720	5 740
Šumperk	670	668	668	651	596	571	5 364	5 457	5 565	5 594	5 751	5 784

Sirotčí důchody podle pohlaví v Olomouckém kraji (prosinec)

Pramen: Česká správa sociálního zabezpečení

Držitelé průkazů zdravotně postižených

Ministerstvo práce a sociálních věcí zveřejňuje, kolik osob má nárok na průkaz osoby se zdravotním postižením. Jedná se o osoby starší 1 roku s tělesným, smyslovým nebo duševním postižením charakteru dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu, který podstatně omezuje jejich schopnost pohyblivosti nebo orientace, včetně osob s poruchou autistického spektra. Na konci prosince 2016 bylo započteno v Olomouckém kraji celkem 18 280 držitelů průkazů osob se zdravotním postižením. Z uvedeného počtu bylo 845 dětí do 18 let věku. Podle míry funkčního postižení pohyblivosti a orientace bylo evidováno 26 dětí s druhem průkazu osob se středně těžkým postižením (TP), 226 dětí s průkazem osob s těžkým postižením (ZTP) a 593 dětí s průkazem osob se zvlášť těžkým funkčním postižením nebo úplným postižením pohyblivosti nebo orientace s potřebou průvodce (ZTP/P).

